

Näringspolitik i ett europeiskt perspektiv
- en rapport till Pappers kongress 2006

2006-03-08

Förord

En framtida massa- och pappersindustri i Sverige bygger på kontinuerliga investeringar. Det behöver byggas nya maskiner, men också kontinuerliga reinvesteringar behövs för att gradera upp verksamheten. Om dessa ska komma till stånd krävs att industrin tror på de långsiktiga förutsättningarna för att bedriva verksamhet i landet. Inom vår bransch handlar det mycket om råvaruförsörjning, tillgång och pris på el, miljövillkor och transporter. Villkoren inom dessa områden måste vara sådana att de sammantaget är konkurrenskraftiga mot vår omvärld.

Föreliggande rapport går igenom läget och framtidsutsikter på viktiga områden och föreslår en policy för råvaruförsörjning, energi-, miljö- och transportpolitik. Denna policy ska fungera som vägledning för de politiska frågor som blir aktuella under åren framöver. Den senare delen av rapporten beskriver var de olika frågorna avgörs och hur beslutandeprocessen går till. Detta för att vi som förbund ska kunna bli effektivare i vår strävan att påverka politiken för dessa frågor. Vi försöker också ta del av erfarenheter av andra när det gäller opinionsbildning. Sammantaget är det tänkt att detta ska vara en grund för hur förbundet ska arbeta för att påverka de näringspolitiska frågorna i en miljö där en stor del av besluten tas av EU.

I arbetsgruppen har ingått Jan-Henrik Sandberg, avd 3 Karskär, Lars-Olof Pettersson, avd 37 Piteå, Conny Karlsson, avd 140 Kisa och Christer Larsson, förbundskontoret. Den senare har fungerat både som ordförande och sekreterare i arbetsgruppen. Pappers Koncern- och Branschkommitté KBK har tillsammans med Stewe Cato, avd 96 Gruvön (Västra distriktet) fungerat som referensgrupp.

Sune Ekbåge

Förbundsordförande

Sammanfattning

Investeringar inom massa- och pappersindustrin avgörs av en sammanvägning av olika förutsättningar för produktion i Sverige. Tillgång till långfiber och relativt sett låga elpriser är en fördel, men den har urholkats över tiden främst genom den förda energipolitiken. Svensk massa- och pappersproduktion kan aldrig konkurrera med låga löner utan måste tillverka produkter som kan bära höga råvaru- och lönekostnader. Detta kräver ökade resurser för forskning och utveckling. En statlig basfinansiering av forskningen är nödvändig, men även skogsägarna måste ta ett ökat ansvar för forskningen eftersom de har ett primärt intresse av att utveckla produkter baserade på den långa fibern.

En balans mellan produktion och miljö i skogsbruket är viktig för en hållbar utveckling. Det finns en potential för ökad produktion som måste tillvaratas. Riksdagens mål för reservat måste ses som ett tak och inte ett delmål. Returfiber är en viktig råvara och det krävs effektiva insamlingssystem. Skogsråvara bör användas i första hand till industriråvara, vilket innebär att subventioner till annan användning såsom biobränslen inte får bli så stora att priserna på massavedsmarknaden påverkas.

Elpriserna har en avgörande betydelse för framtida investeringar i svensk pappersindustri. Det behövs ny elproduktion och det enda kortsiktiga alternativet är uppgradering av kärn- och vattenkraft, samt gaskombi. Pappers uppfattning är att kärnkraften ska användas så länge den uppfyller högt ställda säkerhetskrav och att även ny kärnkraft bör tillåtas. Det mest akuta att finna lösning på är prisgenomslaget på all el av handeln med utsläppsätter, dvs. konsumenten betalar för utsläpp även på den el som inte släpper ut koldioxid. Detta är enbart en kapitalöverföring mellan konsument och elbolag.

Den nationella miljöpolitiken får inte leda till att produktion flyttar från Sverige till länder med lägre miljökrav. För en miljömässigt uthållig industri är det viktigt med miljöprövning och styrmedel. Prövningen måste vara effektiv och kombinera industrins krav om korta handläggningstider och rättssäkerhet. Olika styrmedel får inte staplas på varandra, vilket kan leda till oönskade effekter som blir svåra att överblicka.

Skogsindustrin är beroende av en bra infrastruktur för snabba och kostnadseffektiva leveranser av råvaror och färdiga produkter. Sverige har en kostnadsnackdel på mellan 5 och 10 pro-

cent och tål inga nationella extra pålagor. Däremot behövs en standardsäkring av såväl väg- som järnvägsnät.

En ökad andel av de politiska beslut som berör skogsindustrin fattas av EU. Om Pappers vill kunna påverka politiska beslut i en riktning som gynnar investeringar i Sverige måste en ökad uppmärksamhet riktas mot EU, framför allt att identifiera viktiga frågor och fånga upp dem i tid. Det nationella politiska systemet har en viktig roll även inom beslutsprocessen i EU och nationella politiker är en viktig målgrupp i opinionsarbetet. Pappers har ett strategiskt samarbete med socialdemokraterna, men måste vara beredda att påverka även andra politiska partier.

Kongressen föreslås godkänna rapporten och anta förslaget till policy i kapitlen 3 – 7. Därefter ge förbundsstyrelsen uppgift att diskutera och bestämma vilka resurser, avvägt mot ekonomi och andra prioriteringar, som bör läggas på näringspolitiska frågor. Utifrån detta lägga fast en strategi, byggd på analysen i rapporten för hur Pappers kan bli effektivare i påverkan av beslut.

NÄRINGSPOLITISKA FRÅGOR UR ETT EUROPEISKT PERSPEKTIV

1. Inledning

Till Pappers kongress 1986 lades fram en rapport under rubriken ”Skogen och skogsindustrin”. Nu 20 år efter kan det vara lämpligt att ta avstamp i denna när vi ska formulera en ”näringspolitik i ett europeiskt perspektiv”. Det ger ett perspektiv på hur frågor kan förändras under en relativt kort tid och därmed ge en grund till att mer nyanserat bedöma dagens frågor. Tydligaste skillnaden i perspektiv är att frågorna då var strängt nationella medan idag har såväl branschens struktur som frågornas art blivit gränsöverskridande. Flera av företagen är globala och Sverige är medlem i EU.

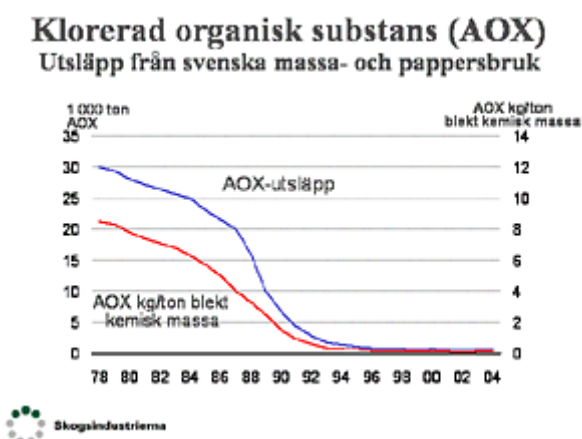
Prognosen för konsumtionen av papper år 2000 var enligt 1986 års rapport 255 miljoner ton papper och kartong. Den verkliga konsumtionen uppgick till drygt 323 miljoner ton, dvs. över 25 procent mer. Svensk pappersindustri ansågs vid den tidpunkten vara mycket konkurrenskraftig med teknikledande, moderna anläggningar och tillgång till el till låga priser. Det stora bekymret ansågs vara utvecklingen på råvarusidan. Energipolitiken och osäkerheten om elprisutvecklingen, som är dagens huvudfråga, var ingen stor fråga 1986. Skogspolitiken och råvaruförsörjning har under en längre tid setts som ett mindre problem, men har under senaste året seglat upp som ett problemområde med risk för obalanser och prisökningar. Råvaruproblematiken skulle däremot idag beskrivas annorlunda och med andra lösningar.

En stor fråga för 20 år sedan var utsläppen till luft och vatten som beskrevs som en överlevnadsfråga. Det är glädjande att frågan i stort sett är borta från debatten. Det beror på att utsläppen till såväl luft som vatten kraftigt minskat, vilket framgår av figurerna 1 och 2.

Figur 1. Svavelutsläpp till luften

Figur 2. AOX

Den stora frågan var, som berördes ovan, råvaruförsörjningen. Rapporten diskuterade utförligt vilka åtgärder som behövdes för att öka avverkningarna. Utifrån råvarusituationen var även eldning av fiberråvara uppe till diskussion, men då främst eldning för uppvärmning och inte för elproduktion. Avregleringen av elmarknaden skedde först på 90-talet varför frågan om elprisutvecklingen inte på samma sätt som nu var i centrum för diskussionen. Elförsörjningen diskuterades främst utifrån en tillgångsaspekt utan fokusering på elpriset, dvs. det handlade mer om risken för fysisk brist på el än effekten på elpriset.

1.2 Skogsindustrins betydelse

Skogsindustrins betydelse kan beskrivas med olika mått. Antalet anställda uppgår till drygt 90 000 anställda och ungefär lika många i kringverksamheter. Det är visserligen bara ca 5 procent av den totala sysselsättningen i landet, men det är jobb som finns i regioner med i övrigt svag arbetsmarknad. Ett pappersbruk är ofta basen för lokal service, handel och annan småföretagsamhet.

Ett annat sätt att beskriva skogsindustrins betydelse är i ekonomiska termer. Produktionsvärdet uppgick år 2004 till närmare 200 miljarder kronor, varav en stor del exporterades. Totalt exporterade Sverige år 2004 för 899 miljarder kronor, varav skogsindustrin ensam stod för 110 miljarder kronor. Av detta är nästan 90 miljarder nettoexport och ett viktigt bidrag för att betala nödvändig import.

Skogsindustrin har också betydelse för övrigt näringsliv genom de synergieffekter som finns mellan olika branscher. Massa- och pappersindustrin är en högteknologisk bransch, även om slutprodukten ofta ser enkel ut, och därigenom en viktig beställare av avancerad teknisk utrustning. Idag styrs alltmer av produktionen via datorbaserade on-line system och dessa har utvecklats i nära samband mellan basindustri och teknikföretag. Skogsindustrin är också en stor användare av tunga transporter och Sveriges framskjutna position på lastbilssidan är delvis ett resultat av den utveckling som skett genom behovet av tunga transportfordon. På några håll i Sverige har skogsindustriella kluster uppstått, dvs. en grupp av företag och högskolor/utbildning inom samma sektor, som är viktiga för den regionala utvecklingen och för skogsindustrins utveckling i landet.

1.3 Industrins internationalisering och strukturförändringar

När det gäller strukturen i branschen drog Pappers i en tidigare skrift slutsatsen att: "Processen mot fortsatt koncentration kommer att fortsätta. Första steget var de nationella strukturfärerna och nästa steg, runt 1990, var de regionala, europeiska strukturfärerna. Nästa steg kommer att bli globalt och visa vilka företag som vill vara med och spela i den globala ligan."(Framtidens massa och pappersindustri, sid. 20.)

Broschyren publicerades redan 1999 och utvecklingen sedan dess har bekräftat vår slutsats. Ansträngda finanser har gjort att antalet strukturaffärer under perioden 2002-2004 var relativt få. De senaste årens lågkonjunktur för branschen ökar trycket på förändringar med kraftiga rationaliseringar och nedläggningar som följd. Strukturförändringarna har både handlat om vilka som ska vara de dominerande inom pappersindustrin globalt och vilka som ska vara dominerande inom olika segment. Drivkraften har varit strävan efter marknadsdominans och att maximalt kunna utnyttja stordriftsfördelar.

Marknadsdominans är en metod att försöka öka lönsamheten genom att kontrollera utbudet. Marknadsandelar runt 25 procent ska göra det möjligt att styra priserna och försöka stå emot prissänkningar genom att ställa av produktion. Stordriftsfördelar sänker produktionskostnaderna för produkter med Realt sjunkande priser. Ett tredje sätt att öka lönsamheten är att minska kapitalbindningen, vilket åstadkoms dels genom outsourcing av verksamhet som inte tillhör kärnverksamheten, dels genom att hålla investeringarna på en lägre nivå än avskrivningarna tills man nått en acceptabel lönsamhet på insatt kapital. Kraven på nyinvesteringar blir hårda med detta synsätt, i synnerhet som eget kapital är dyrare än lånat.

Svensk pappersproduktion tillhör olika konstellationer av företag (se bilaga 1 för koncernöversikt vid senaste årsskiftet). Tyngdpunkten ligger och kommer att ligga hos globala aktörer som Stora Enso och SCA. Det kommer även att finnas mindre företag med ett eller två bruk som har Sverige och Europa som sin marknad. Resultatet av fortsatta strukturaffärer blir att det utländska ägandet av svensk pappersproduktion troligen kommer att öka. För det enskilda bruket är det avgörande att ha en ägare som är beredd att investera för att utveckla verksamheten, inte vilken nationalitet ägaren har. Om det nationella ägandet har betydelse, vilket vi tror, är dess betydelse positiv och ett ökat utländskt ägande problematiskt. Industriellt ägande är också att föredra då det visat sig att det har en långsiktighet som finansiella ägare saknar. I ett visst skede av en utveckling kan dock även finansiella ägare spela en positiv roll.

Inflytande för arbetstagarna, ett inflytande som enligt oss är till gagn för verksamheten, minskar vid utländskt ägande. Många av de initiativ till lokala förbättringar, som är en naturlig del av vardaglig samverkan, kan försvinna när ledningen av ett företag baserar sig på en kultur där alla initiativ ska komma uppifrån. Inflytandet blir begränsat till den lokala nivån när vi inte har styrelsrepresentation i koncernen. De europeiska företagsråden kan kompensera detta till en viss grad, men ger inte den delaktighet som styrelsrepresentationen ger.

Det är i denna miljö vi ska verka för framtida investeringar i svensk produktion av massa och papper. Vi vill verka för en industri med stigande förädlingsvärden som bidrar till landets ekonomiska tillväxt. Höga förädlingsvärden ger också högre lönebetalningsförmåga. Investeringar i Sverige konkurrerar numera nästan alltid med investeringar i andra länder, varför de näringspolitiska förutsättningarna måste vara bra. Det handlar om förutsättningar på en rad olika områden som forskning, utbildning och kompetensutveckling, skogsskötsel, energifrågor, transporter, kommunikationer, miljöfrågor och beskattning. Även kommunala frågor om markplanering har betydelse för framtida investeringar i vår bransch. Det som är viktigt är den sammanvägda miljön för investeringar.

Rapporten kommer inte att behandla alla dessa frågor utan koncentrera sig på skogsråvaran, energiförsörjning, miljövillkor och kommunikationer. Frågeställningarna inom dessa områden kommer att beskrivas. En bedömning görs om frågorna avgörs i första hand på nationell nivå eller på europeisk. Är de beroende av beslut inom EU om de är nationella? Rapporten innehåller till sist ett antal förslag till principiella ställningstaganden. Detta ska sedan utgöra grunden för Pappers framtida agerande i dessa frågor. Vi kommer också att försöka identifiera viktiga beslutsfattare och aktörer inom dessa områden för att bli effektivare i vårt opinionsarbete att förbättra de näringspolitiska förutsättningarna.

2. Förutsättningar för investeringar inom massa- och pappersindustrin i Sverige

Antalet massabruk har minskat från 89 till 38 på 30 år. Motsvarande minskning för pappersbruken är från 67 till 46. Investeringar inom vår bransch handlar därför inte om att bygga nya fabriker, utan om att investera i nya maskiner och annan ny utrustning. Antalet bruk kommer långsamt att minska samtidigt som produktionen förhoppningsvis ökar genom att investeringar kommer till stånd. Vi har fört samtal med fyra företagsledare inom branschen för att få deras syn på vad som talar för investeringar i Sverige.

Vilka är då de förutsättningar som enligt dem krävs för att företagen ska vara beredda att investera i Sverige (vi talar här inte om mindre reinvesteringar)? Eftersom vi troligen kan utsluta så kallade greenfield-anläggningar (helt nybyggd) är statusen på den övriga anläggningen av stor vikt. Virkesförsörjning och logistiken för den, sodapanna, logistik för utskeppning av färdiga produkter och infrastruktur är sådant som måste finnas på plats för att överhuvud-

taget kunna börja diskutera byggande av en ny maskin. Till de lokala förutsättningarna hör också tillgång till kompetent arbetskraft och en lokal kultur med stor vana av processindustri och skiftarbete. Kompetent arbetskraft bygger givetvis också på ett fungerande nationellt utbildningssystem. Existerande fabriker underlättar bemanningen av nya maskiner.

Råvaruförsörjningen är en viktig förutsättning oavsett om den sker från egen skog, köp, import eller returfiber. Det kan i praktiken handla om en kombination av olika råvarukällor. En investering kräver att man klarar en ökad råvaruförbrukning med råvara till priser som verksamheten kan bära. Begränsningar i utbudet av färsk fiber genom politiska beslut om ytterligare reservatsavsättningar ses givetvis som negativt utifrån den priseffekt detta kan få. Speciellt som trycket ökar på virkesmarknaden i Baltikum och Ryssland. Det pågår en utbyggnad och en ökning av produktionen av massa och papper i dessa länder som förbrukar alltmer råvara, vilket driver upp våra importpriser.

Miljökraven inför en investering är också av stor vikt. Både de absoluta kraven, att de är förutsebara när en projektering startar, och att prövningsprocessen sker inom en tidsram som går att hantera affärsmässigt. Enligt industrin finns idag en osäkerhet runt kraven eftersom de upplever att en myndighet som Naturvårdsverket vill testa gränserna och tillämpningen av miljöbalken. Tidigare fanns en mer utvecklad konsensus mellan industri och myndigheter om att finna lösningar som båda kunde leva med inom ramen för koncessionsförfarandet.

Stabilitet i de finansiella förutsättningarna är också viktigt, dvs. att den ekonomiska politiken är så fast att inflation och räntor är något så när förutsägbara. Det gäller givetvis också skattepolitiken så att företagens kalkyler är stabila utifrån det ekonomiskt-politiska systemets horisont.

Massa- och papperstillverkning i Sverige bygger till stor del på två förutsättningar där vi har så kallade komparativa fördelar (dvs. en relativ fördel för produktion i Sverige gentemot många andra länder). Vi har god tillgång till skogsråvara av bra kvalitet till rimliga priser och vi har haft tillgång till el till låga priser. Det senare baserat på i första hand vattenkraft och i andra hand kärnkraft. En avveckling av kärnkraften innebär under överskådlig tid att den ersätts med elproduktion med högre kostnader. Osäkerhet i energipolitiken skapar osäkerhet om utvecklingen av elpriserna. Det blir en hämsko för investeringar i en produktion som genom ökad vidareförädling blir allt mer elintensiv.

2.1 Summering

Försöker vi summera förutsättningarna i för- och nackdelar, i frågor inom företagets kontroll och utom, finns det saker som talar i olika riktningar. De företagsinterna förutsättningarna finns på många håll, medan de förutsättningar som bestäms av det politiska systemet har blivit alltmer osäkra. Investeringar i Sverige gynnas av fibertillgång och elpriser, men det är komparativa fördelar som håller på att försvinna. Vi har en god tillgång på färsk barrfiber, men konkurrensen om råvaran ökar priserna. Dagens energipolitik skapar stor osäkerhet om elprisutvecklingen och riskerar att bli en hämsko för investeringar istället för en fördel. De lokala betingelserna är inte sådana att det väger över för Sverige utan likartade förhållanden finns i många konkurrentländer. Samma sak gäller den ekonomiska politiken. Miljöpolitiken är relativt sett neutral, men med en tilltagande osäkerhet. Kompetent personal som möjliggör effektiv drift får räknas till konkurrensfördelarna för vårt land.

3. Forskningen och skogsindustrin

Pappersindustrins produkter utmärks av reall fallande priser. En nationell utveckling där produkterna ständigt graderas uppåt mot högre förädlingsvärden gör det lättare att kunna betala höga råvaru- och arbetskraftskostnader med bibehållen lönsamhet. Forskning och produktutveckling måste vara i världsklass inom detta område för att Sverige ska kunna vara med och leda utvecklingen. Detta för att dra fördel av vårt eventuella försprång i utvecklingen till att kunna ligga på en högre prisnivå. Viktiga utvecklingsområden med relativt höga förädlingsvärden är vedfiberbaserade förpackningar, högkvalitativa trycktytor och vedfiberbaserade hygienprodukter. Biokompositer kan komma att bli ett material med användningsområden både inom flyg- och bilindustri.

Forskning och utveckling inom massa- och pappersindustrin måste ses i perspektivet att utveckla produkterna och höja produktiviteten. Detta är nödvändigt för att kunna bära kostnaderna för en långsamt växande råvara och betala löner som ger folkflertalet ett välstånd. Snabbväxande träd ger givetvis en billigare råvara än senvuxen, samtidigt har den senare en unik egenskap i de långa fibrerna. Det ger en styrka i papperet som kan användas för att armera produkter eller ge hög bärighet vid låga ytvikter. Produktutvecklingen baserad på kortfibrig massa är snabb och bland annat företaget Klabin tillverkar en högkvalitativ kartong baserad

på kortfiber. Detta visar att Sverige inte kan slå sig till ro med att vår fiber är stark och unik, utan en ständig utveckling av produkterna måste ske för att bibehålla konkurrensfördelen med lång fiber.

En effektiv process och arbetsorganisation som leder till hög produktivitet ökar konkurrenskraften. Förutom hög kostnadseffektivitet kan energieffektiviteten vara en viktig konkurrensfaktor när denna insatsvara blir allt kostsammare.

Ägarstrukturen på svensk massa- och pappersindustri har förändrats under 90-talet och idag är stor del i utländsk ägo eller agerar globalt. Det är därför inte självklart att forsknings- och/eller utvecklingsarbetet kommer att ske vid svenska enheter eller vid svenska forskningsinstitut. Endast om dessa kan leverera resultat som ligger i forskningsfronten är företagen beredda att köpa tjänster från just dessa institut. Detta innebär att staten måste ta ett större ansvar för forskningen än tidigare. Förr var företagen svenska och utvecklingen av dessa skedde inom landet. Idag är inte det avgörande var utvecklingen sker utan att den sker och att företagen kan tjäna pengar på den. Konkurrensfördelen med långa fibrer är av främst nationell betydelse och utvecklingen av nya användningsområden ligger i vårt gemensamma intresse. Vi instämmer därför i Skogsindustriernas krav på att det ska finnas minst en 30-procentig långsiktig, statlig basfinansiering av branschens forskningsinstitut STFI - Packforsk. De som äger skogen har också ett speciellt intresse av utveckling av produkter baserade på långa fibrer och bör ta ett större ansvar för forskningen.

Effektiviteten i produktionen är också av centralt intresse för att bibehålla en massa- och pappersproduktion inom landet. Det handlar både om kunnig och kompetent personal och om utveckling av produktionsprocesser. Det är därför angeläget att erkänna teknik som egen prioriterad vetenskap och öka de statliga anslagen till behovsmotiverad teknisk forskning. Sverige har begränsade resurser vilket ställer stora krav på en riktig avvägning mellan spets och bredd i forskningen. I ett litet land som Sverige måste också staten lägga relativt sett mer av sina resurser på forskning. Skogsindustrin som bransch satsar också mer av sin forskningsbudget utanför sina egna företag än övriga branscher. Svensk skogsindustri tillsammans med finsk är de som satsar mest på forskning.

Det är också viktigt att försöka utveckla livskraftiga forskningsmiljöer och branschen har satsat på att utveckla tre centra för forskning och utbildning. Ett utvecklat samarbete finns med

STFI-Packforsk / KTH i Stockholm, Karlstad Universitet och Mitthögskolan som fungerar som nätverk inom forskning och utbildning. Andra orter där forskning med betydelse för branschen pågår är Chalmers, Lunds Tekniska Högskola och Linköpings Universitet.

4. SKOGSRÅVARA

4.1 Skogspolitiska mål

Sveriges riksdag antog 1993 den nu gällande skogsvårdslagen. Efter en längre tids debatt om att skogsbruket hotade den biologiska mångfalden förändrades målsättningen för skogspolitiken. I den nya lagen var miljömålet jämställt med produktionsmålet. Man betonade att skogen är till för alla och förutom att skogsbruket skulle bedrivas så att en biologisk mångfald och genetisk variation säkrades, skulle skogens kulturmiljövärden samt dess estetiska och sociala värden värnas.

Debatten om skogsbruket avtog efter att den nya lagen trädde i kraft. Frivillighet och rådgivning blev de dominerande skogspolitiska medlen, men från bland annat fackligt håll har kritik framförts att föryngringsåtgärder är eftersatta, liksom röjning. Riksdagen har också beslutat att ytterligare 900 000 ha skyddsvärd skogsmark ska undantas från skogsproduktion fram till år 2010. 400 000 av dessa ska skyddas genom reservat eller annat skydd, och 500 000 ska undantas genom frivilliga avsättningar. Produktiv skogsmark uppgår till 22,7 milj. ha.

Skogen som råvara har mycket långa omloppstider, mellan 60 och 100 år beroende på var i Sverige vi befinner oss. Det är ett långsiktigt perspektiv som ställer speciella krav på ägaren när det gäller åtgärder för att se till att det växer ny skog. Dagens ägare är knappast de som skördar vad som planteras idag. Samhället har därför anledning att reglera att återväxtåtgärder vidtas, liksom det görs idag i skogsvårdslagen.

Avverkningarna är idag högre än någonsin tidigare men virkesbalansen är svag på många håll. I delar av landet är virkesbalansen negativ, dvs. förbrukningen är högre än tillväxten i regionen. Under en kortare period är inte detta något problem utan bristen täcks av import från utlandet eller från andra regioner. Om vi däremot under längre tid tar ut mer än tillväxten tär vi på framtida generationers resurser. Det finns ett antal faktorer som är viktiga för skogsindustrins långsiktiga råvaruförsörjning. Det handlar dels om skogen som råvara ska användas till

andra ändamål och i så fall, hur råvaruflödena ska styras. Dels handlar det om utbudet på kort och lång sikt, vilket är en fråga om vilka restriktioner som ska läggas på skogsbruket när det gäller hänsyn till biologisk mångfald, reservat och det handlar om återväxtåtgärder och röjning.

Beslut om nya reservat har inlett en ny debatt om balansen mellan olika mål i skogspolitiken. Näringen är av den åsikten att produktionsmålet fått ge vika för miljömålet. Några konflikter har visat att det finns krafter som vill definiera om de sociala värdena i skogen, dvs. en grund för skydd ska också kunna vara att bevara skog för att vandra i eller nyttja för turism. Skogsägarnas rätt att bruka sin mark blir beskuren med en sådan definition. I delar av landet finns även en strid om skogsbruk kontra rennäringen. Sverige har inte ratificerat ILO-konventionen om ursprungsfolkens rättigheter, vilket bland annat är ett uttryck för motsättningen mellan rennäring och skogsbruk.

Näringsens kritik mot ytterligare avsättningar till reservat ska ses både mot bakgrund av den ansträngda virkesbalansen (dvs. det är avverkningsmogen skog som avsätts till reservat varför ingreppet i virkesmarknaden är större än som andel av produktiv skogsmark) och att större hänsyn ska tas till de frivilliga avsättningar som gjorts.

Länsstyrelserna har gjort det till en budgetfråga om hur mycket reservat man kan bilda genom inlösen, men de samhällsekonomiska konsekvenserna av att ta så stora arealer ur virkesproduktionen har inte utretts före riksdagsbeslutet. Om utbudet från dessa arealer inte kommer ut på virkesmarknaden höjer det priset på all råvara som förbrukas, ökar importen och minskar sysselsättningen i skogsbruket. Arbetstillfällena försvinner, främst från glesbygd. Enligt en analys som Sveaskog låtit göra kan det handla om så mycket som 2600 arbetstillfällena.

Innan man går vidare med ytterligare reservatsavsättningar är det viktigt att göra en samhällsekonomisk bedömning av de totala kostnaderna för detta. Det krävs för att kunna göra en korrekt bedömning av kostnader kontra intäkter i form av ökat värde ur naturvårdssynpunkt. Förbundet anser inte heller att man har tagit tillräcklig hänsyn till de frivilliga avsättningar som gjorts inom ramen för de certifieringssystem som existerar. Effekterna av dessa för den biologiska mångfalden måste finnas med på intäktssidan när det görs en samhällsekonomisk bedömning för ytterligare reservatsavsättningar.

4.2 Tillväxt i skogen

Den årliga tillväxten i skogen har ökat från att i början av 80-talet bedömts vara ca 80 miljoner m³sk per år till idag drygt 99 miljoner m³sk. Lika lite då som nu kan hela tillväxten avverkas. En del av tillväxten sker i skog som inte är avverkningsmogen och en del i områden som ska skyddas av något skäl. I tabellen nedan jämförs läget på 80-talet med idag.

Tabell. Skogstillgång och virkesanvändning, miljoner m³sk

	1982	2002
Årlig tillväxt	80	99
Förbrukning	68	93
Avverkning	64	84
Nettoimport	3	9,5
Lagerminskning	2	0,2

Källa: Skogsstatistisk årsbok

Under 80-talet fanns en marginal att öka avverkningarna, men med dagens miljöhänsyn ligger vi idag på gränsen till överavverkning. De viktigaste åtgärderna idag är istället att påverka den långsiktiga tillväxtkurvan genom skogliga åtgärder, men också att värna produktionsmålet som likställt med miljömålet. Enligt Skogsstyrelsens egna prognoser finns det från år 2015 en potential för ökad avverkning med 8 miljoner m³sk/år.

Skogforsk anser att en intensivare skogskötsel skulle kunna ge ytterligare 10 – 15 miljoner m³sk/år, men först längre fram i tiden. Skogsindustrierna har justerat Skogsstyrelsens beräkningar något, bland annat räknar Skogsstyrelsen med 1,5 miljoner ha avsatt skogsmark trots att riksdagens mål är 900 000 ha, och hamnar då på en potential om ytterligare 4 – 5 miljoner m³sk/år. Skogsindustrierna gör också en justering för en statistisk underskattning som historiskt skett och som de beräknar finns även i dagens prognoser. Även vid en försiktig uppskattning räcker skogen till betydligt mer produktion än dagens nivå.

4.3 Virkesförbrukning

Det är inte bara avverkningarna som ökat markant sedan 80-talet utan också industrins förbrukning av råvara.

Tabell. Virkesförbrukning 1984 och 2002 miljoner m³f ub

En m³f ub motsvarar 1,2 m³sk

	1983	2002
Massa och papper	36,3	44,5
Sågverk	14,4	22,8
Skivindustri	2,4	1,5
Brännved	3,3	6,2
Övrigt	0,5	
Total förbrukning	56,6	75,0

Källa: Skogsstatistisk årsbok

På 20 år har det skett en kraftig ökning av virkesförbrukningen. En del av denna har täckts upp av en ökad import. Prognoser för efterfrågan på pappersprodukter talar för en fortsatt produktionsökning även kommande 20 år. Råvaran utnyttjas bättre idag än för 20 år sedan. Virkesförbrukningen per ton papper räknat har minskat drygt 20 procent, men de senaste 10 åren har förbrukningen per ton i stort varit oförändrad. Förbrukningen av massa per ton producerat papper har minskat med ca 13 procent under en 20-årsperiod. Under samma tidsperiod har förbrukningen av returfiber ökat från 673 000 ton år 1980 till 1 926 000 ton år 2003. En del av den framtida ökningen av pappersproduktionen kommer givetvis att falla på ökad returfiberanvändning.

En summering ger ändå vid handen att vi kommer att ha en ökad efterfrågan på virkesråvara som, för att kunna mötas med ökad avverkning på hemmaplan, kräver de insatser som beskrivs ovan. För de kommande årtiondena handlar det om balansen mellan de olika skogspolitiska målen och omfattningen av reservaten. På längre sikt vidta åtgärder för att öka tillväxten genom att bekämpa viltskador, förbättrade växtmaterial, gödsling osv. Vissa åtgärder ger effekt relativt snart medan andra har ett längre perspektiv. Besluten i dessa frågor ligger på den nationella skogspolitiken och skogsägarna.

4.4 Virkesimport

Både av prisskäl och av försörjningsskäl finns ett beroende av importen. Frågan är hur stor denna potential är på sikt och till vilka priser om produktionen av massa och papper tar fart i Baltikum och Ryssland. Finland har också en besvärlig situation att klara sin virkesförsörjning och är starkt beroende av import från Baltikum och Ryssland.

Tabell. Import av massaved, m³f ub

1982	1992	2002
2 442,0	4 275,4	7 043,0

Källa: Skogsstatistisk årsbok

På 20 år har importen av massaved i det närmaste tredubblats. Orsaken har inte bara varit en fysisk brist på råvara, vilket har gällt vissa sortiment, utan också att importen medverkat till att dämpa prisutvecklingen på hemmaplan. Priset för importerad ved är dock högre än det är för den inhemskt avverkade massaveden på grund av kostnaden för transporten.

4.5 Vad ska skogen användas till?

Råvaruförsörjningen kan också komma att påverkas av politiska beslut som styr skogsråvarans användning. Det gäller framför allt eldning av skogsråvara. Det står skogsägaren fritt att sälja sin skog till den köpare som betalar bäst och det är upp till köparen hur han vill använda den råvara han köpt. Restriktionerna ligger ju på skogsbruket att ta hänsyn till andra intressen än produktionen av så mycket råvara som möjligt. Politiskt beslutade styrmedel som exempelvis elcertifikat styr i ökad omfattning råvaran till en användning med lägre förädlingsvärde än en marknad utan subventioner. Utan styrmedel kommer timret att gå till sågverken, massaveden till massa- och pappersindustrin och biprodukter som toppar och grenar kommer att nyttjas till energiproduktion. Förädlingsvärde, och därmed betalningsförmåga, kommer att styra råvaran till en ur samhällsekonomisk synpunkt optimalt sätt. Styrmedlen får inte bli av den omfattningen att de får en negativ effekt på marknaden för spån, flis och massaved.

Det problem som uppstått är att politiska beslut har medfört att marknadskrafterna delvis har satts ur spel när det gäller användningen av skogsråvara. Systemet med elcertifikat gör att biobränsleanläggningar med möjlighet att producera el får en högre betalningsförmåga än om de skulle verka på marknadens villkor. Enkelt uttryckt har elkonsumenterna tvingats ge värmeverk med mottryckskraft en påse med pengar att handla råvara för. Det hotar inte idag råvaruförsörjningen för massa- och pappersindustrin men det hotar att driva upp priserna för all massaved. Effekten förstärks ju större andel förnybar el varje konsument måste ha. På längre sikt riskerar delar av pappersindustrin att slås ut genom att de inte kan bära så höga råvarupriser, inte på grund av att deras produktion ger lägre förädlingsvärden utan att de inte kan konkurrera med en subventionerad produktion.

4.6 Returfiber som råvara

På 50 år har returfiberanvändningen i Sverige ökat från 123 tusen ton till 1 926 tusen ton. Samtidigt har pappersproduktionen ökat från 1,2 miljoner ton till drygt 11 miljoner ton. Andelen returfiberanvändning har således ökat. Sammanlagt använder 15 bruk i Sverige returfiber som antingen den huvudsakliga råvaran eller som komplement till färsk fiber.

Insamlingen av använt papper är effektiv i Sverige. År 2000 insamlades och materialåtervanns 71 procent av använda pappersprodukter. Om man även inräknar energiutvinning uppnåddes en återvinningsnivå på nära 90 procent. Råvaran är attraktiv och genom att ha en egen organisation för insamling uppnår man hög effektivitet. Då 80 procent av pappersproduktionen går på export krävs även import av returfiber för att täcka industrins behov av returfiberråvara. En ökad insamling inom landet är svår att uppnå då transportavstånden blir alltför långa, vilket gör att ökad insamling både miljömässigt och ekonomiskt blir felaktig.

4.7 EU

Skogspolitik är idag en fråga som ligger utanför EU-samarbetet. En ordning som vi tidigare tyckt varit bra då EU saknar såväl kompetens som tradition att hantera skogsfrågor. Idag bedömer vi det som en risk att skogsfrågor kan komma att ses som en del av jordbrukspolitiken, vilket gör att kompetensbristen blir akut. Finland har uppfattningen att de bör aktivt verka för att skogsfrågorna blir en del av EU-samarbetet. Detta är ett sätt att se till att EU får rätt kompetens att fatta beslut i skogsfrågor som inte grundar sig på europeisk jordbrukstradition. För

att få en helhetssyn på skogsfrågorna inom EU är det bättre att det blir ett särskilt politikerområde.

4.8 Policyslutsatser

En balans mellan produktion och miljö i skogsbruket är viktig för en hållbar utveckling. Inom den ramen är det möjligt att höja potentialen för framtida avverkningar genom produktionshöjande åtgärder. Rövning och gallring är metoder utan miljöpåverkan som ger positiva effekter. Vi accepterar den av riksdagen fastställda målsättningen för reservatsbildning, men ser den som en övre gräns och inte ett delmål. Råvaran kommer att bli dyrare varför det är nödvändigt att försöka minska åtgångstalen i produktionen. Returfiber är en efterfrågad råvara och effektiva insamlingssystem är viktiga för industrins råvaruförsörjning. Biobränslen måste i huvudsak verka på marknadens villkor och inte subventioneras på ett sätt som driver upp priserna på massaved. Med hänsyn tagen till att konkurrensen ökar från snabbväxande, billig råvara är det positivt med åtgärder som minskar efterfrågan på skogsråvara från alternativa användningsområden än industriproduktion.

5. ENERGIFRÅGAN

5.1 Elförbrukningen

Tillgången till el till ett lågt pris i jämförelse med vår omvärld är av central betydelse för produktion av massa och papper i Sverige. På 30 år har elförbrukningen i det närmaste fördubblats i vår bransch. Orsakerna är flera, men en betydande produktionshöjning är givetvis en. Bara mellan 1990 och 2003 höjdes produktionen av papper och kartong med drygt 31 procent, medan elförbrukningen ökade med drygt 8 procent. Andra viktiga orsaker är ökad vidareförädling och därmed högre elförbrukning per ton, samt högre oljepriser framför allt sedan i mitten av 70-talet.

Låga elpriser i jämförelse med omvärlden är en viktig konkurrensfördel i kampen om investeringar. Vad som tyvärr sker är en utjämning av elpriset i takt med ökad överföringskapacitet mellan olika elmarknader i Europa. En prissättning som på ekonomspråk kallas marginalkostnadsprissättning gör att den sist tillkommande kilowattimmen bestämmer priset för all el som säljs till rörligt pris och indirekt också priset för längre kontrakt. Om balansen är an-

strängd i södra Sverige så att man köper el från Tyskland baserat på kolkraft, blir det tysk kolkraftsel som bestämmer det rörliga priset i Sverige, även uppe i Piteå.

5.2 Energibalans

Det är två begrepp vi måste hålla isär när det gäller energibalansen. Det är dels balansen mellan den totala förbrukningen och den totala produktionen, dels effektbalansen. Den totala elanvändningen låg år 2004 på 164,0 TWh. En prognos byggd på användningen år 2000 beräknar en elanvändning om 155 TWh år 2010. Prognoser för elproduktionen är svårare att göra och måste bygga på vad vattenkraften kan producera ett normalår vilket år 2010 beräknas uppgå till 67 TWh. Med detta antagande är prognosen år 2010 för elproduktionen 149,4 TWh (inklusive Barsebäck 2 som producerade 4 TWh). År 2004, när vi förbrukade 164,0 TWh, producerades i Sverige bara 148,3 TWh. Resten fick vi importera. Hela det nordiska systemet bygger på import och export beroende på vattentillgången, eftersom vattenkraften är den billigaste energikällan. Under ett normalår är Norden nettoimportör av elkraft.

Effektbalansen är avgörande för om vi ska klara elförsörjningen i olika delar av landet en kall vinterdag. Den totala installerade effekten i Sverige är tillräcklig, men problemet är att det kan finnas effekt i norra Sverige men brist i södra Sverige och att överföringskapaciteten inte är tillräcklig. Svenska Kraftnät uppskattade effektbalansen så här vintern 2002/2003:

Tabell. Sveriges effektbalans

	Normal vinter	tioårsvinter
Produktion	MW	MW
Vattenkraft	14100	13670
Kärnkraft	9450	9450
Värmekraft	2600	2300
Upphandlade effektresurser	1700	1600
Import		
Från angränsande länder	2400	1800
Summa tillförsel	30250	28820
Summa förbrukning	26800	28800
Effektmarginal	3450	20

Störningsreserv, främst gasturbiner 1350 1250

Vid en kall vinter, s.k. tioårsvinter, kommer effekten att bli mycket ansträngd och troligen kommer exv. pappersproduktionen i södra Sverige att ställas av i enlighet med de avtal Svenska Kraftnät har med några av branschens företag. Denna uppskattning bygger ändå på att Barsebäck 2 är i drift. Nu när Barsebäck 2 är stängt är marginalen negativ en tioårs-vinter. I det här perspektivet är det lätt att se att avvecklingen av kärnkraften är problematisk. Elproduktion med små effektmarginaler betyder att elpriset allt oftare sätts av elproduktion baserad på fossila bränslen med höga kostnader.

5.3 Elmarknad och elpris

Två omständigheter hotar vårt låga elpris i framtiden; förutom försvagad energibalans, som just beskrivits, även effekten av handel med utsläppsrätter för energiindustrin. Norden utgör idag en gemensam elmarknad där den totala förbrukningen är ca 380 Twh per år. För att täcka den förbrukningen ett normalt vattenår används även el producerad i kolkondensverk, som under vissa perioder således blir prissättare för det rörliga elpriset. Vid låga vattenflöden startar man även upp oljekondens till dubbla kostnaden medan det vid goda vattenflöden blir industriell mottryckskraft som sätter priset. Totalt kan vattenkraften variera 90 Twh mellan låga och höga vattenflöden.

En allt större del av elförbrukning handlas på Nordpool som är den gemensamma handelsplatsen för el. Det finns tydliga tecken på att elföretagen har ett intresse av öka andelen som handlas via Nordpool istället för långa kontrakt direkt med kund. Långa kontrakt med elintensiv industri garanterar en avsättning för en stor del av produktionen, även om det genomsnittligt sker till ett lägre pris än marknadspriset. Givetvis finns ett samband mellan spotpriserna och det pris elkunderna kan få för längre kontrakt, vilket inte minst blir uppenbart för oss alla när det är dags att förnya kontrakten.

Marginalkostnadsprissättningen blir ett än större problem när energibranschen omfattas av handeln med utsläppsrätter. Genom att den sist påkopplade elproduktionen bestämmer priset för all el som handlas över börsen kommer även priset på el från vattenkraft att höjas med kostnaden för utsläppsrätten. Genomslaget på priset diskuteras och nivåer mellan 5 och 8

öre/kWh nämns ofta. Ett rimligt krav är att kostnaden bara drabbar den elproduktion som baserar sig på bränslen som släpper ut koldioxid.

Det statliga Vattenfall skulle kunna spela en roll näringspolitiskt om staten gav dem i uppdrag att ha som strategi att skriva långa kontrakt med elintensiv industri. Konkurrensen om de stora förbrukarna skulle tvinga även de andra jättarna att ge bra villkor för att ha en garanterad avsättning för stor del av sin elproduktion. Idag är det uppenbart att konkurrensen på elmarknaden är otillfredsställande och att marknaden utmärkes av en oligopolliknande situation. Prognoser om såväl elbrist som effektbrist gör elbolagen alltmer ovilliga att sluta långa kontrakt. Idag erbjuder givetvis Vattenfall långa kontrakt, men för att göra det kräver de ett påslag om 5 öre/kWh för att täcka kostnaderna för utsläppsrätter. Detta trots att påslaget på årsbasis knappast kan komma att uppgå till så höga belopp. Vattenfall försöker uppenbart inte bara få täckning för kostnader utan försöker göra vinster på utsläppsrätterna.

5.4 Alternativen

En stängning av fler kärnkraftverk innebär en försämring av effektbalansen och konsekvensen är att oljekondens och el baserad på biobränslen oftare kommer att bestämma rörligt elpris. De politiska beslut som tagits i syfte att få fram ett alternativ har främst varit satsningar på vindkraft, som trots lågt rörligt pris varken ger driftsäkerhet eller tillräcklig mängd. Tio års satsningar har inte gett mer än drygt 1 TWh av de ca 70 som ska ersättas. Vindkraften påverkar dock Nordpools pris positivt eftersom den rörliga kostnaden för vindkraft är mycket låg.

Misslyckandet med vindkraften har lett fram till el-certifikaten som är ett nytt system för subventioner av elproduktion som inte kan stå på egna ben. El-certifikaten kommer att ge ett visst tillskott av el. Målet är 10 TWh och skogsindustrins uppskattning är att den kommer ge ett tillskott på ca 6 TWh. Hur mycket el som kan produceras beror på värmeunderlaget som massproduktionen ger. Priset på den elen är dock för högt för en konkurrenskraftig elintensiv industri, även om kostnaden ligger under priset för kolkondens som idag ofta sätter priset. Däremot kommer försäljning av certifikat för en del bruk med mottryckskraft att ge ett tillskott till kassan.

Det idag enda realistiska alternativet till att ersätta en större del av kärnkraftsproduktionen är gaskombiverk, men ännu har inga politiska beslut tagits för att få fart på detta. Det handlar om

stora investeringar i gasledningar med relativt långa ledtider. Idag finns också möjligheten att frakta flytande gas med båt vilket gör att man slipper bygga fast sig i en infrastruktur som har begränsad livslängd. Det kan komma att bli en lösning som används på några håll i landet.

Pappers har inte sett och ser inte heller idag något alternativ till kärnkraften som ger el till sådana priser att det gynnar investeringar i Sverige för vår bransch. Pappers uppfattning är därför att kärnkraften ska behållas så länge den uppfyller högt ställda säkerhetskrav.

På 10 års sikt är vår prognos att huvuddelen av kärnkraften fortfarande är i drift. Ersättningskraften kommer i huvudsak från biobränslen genom certifikaten, men även till viss del gas. Elcertifikaten har definitivt haft betydelse för ett antal investeringar i energianläggningar som genomförts de senaste åren. I övrigt kommer vi att ha en högre import. Priserna kommer att ha utjämnats något mot övriga Europa, men fortfarande med en positiv marginal på grund av Nordens tillgång på vattenkraft och brister i överföringskapacitet. Energibeskattningen kommer inte vara mer harmoniserad än den är idag, dvs. en miniminivå motsvarande dagens om 0,5 öre/kWh kommer att finnas. En skatt som företag som deltar i energieffektiviseringsprogram slipper betala.

5.5 Policy

Kärnkraften bör drivas vidare så länge den uppfyller högt ställda säkerhetskrav. Vi har heller inga principiella invändningar mot ny kärnkraft. Ett starkt skäl mot avveckling är den svaga energibalansen som gör att marginalpriset allt oftare kommer att ligga på en nivå som inte kan bäras av elintensiv industri. Utlandskablarna och stamnäten måste kontrolleras av samhället och vara öppna för alla. Detsamma bör gälla en eventuell infrastruktur för naturgas. Elkonsumtionen kommer att öka även med effektivare elanvändning till följd av ökad produktion. Det behövs ny elproduktion och kortsiktigt är det enda realistiska alternativet uppgradering av kvarvarande kärnkraft och av vattenkraften, samt gaskombi. Biobränslen som grund för elproduktion står inte på egna ben utan kräver subventioner. Certifikatsystemets påverkan på marknaden för massaved bör utredas innan ytterligare beslut om högre kvoter tas. Energiområdet berörs i hög grad av beslut inom EU. Handel med utsläppsrätter är ett sådant område där det viktigaste är att hitta en metod för att priset på utsläppsrätter för fossila bränslen inte slår igenom på övrig elproduktion. Som ett led i EUs miljöpolitik finns en minimiskatt på energiområdet och bevakningen av utvecklingen på det området är viktigt för elintensiv industri.

6. Miljöfrågor

Flera av de näringspolitiska förutsättningarna för branschen har bäring på miljöfrågorna. Koldioxidutsläppen och handeln med utsläppsrätter är en miljöfråga med direkt bäring på energipolitiken och samma problematik återkommer med de förslag som finns på det transportpolitiska området. Reservatsavsättningar för att uppnå miljömålet i skogsbruket är ett tredje exempel. Här nedan ska vi försöka reda ut några av de rena miljöfrågorna för branschen, dvs. de som inte behandlas under någon annan rubrik.

Sverige har satt upp 15 miljömål som ska nås fram till år 2020. Årligen sker en utvärdering av hur arbetet fortlöper och bedömningar av att nå målen utan ytterligare insatser. Fyra av målen anses mycket svåra att nå utan ytterligare åtgärder och dessa fyra berör alla skogsindustrin. Ett mål gäller begränsad klimatpåverkan, där målet är satt till 2050. När det gäller klimatpåverkan anses delmålet, minus 4 procent som medelvärde under 2008 – 2012 i jämförelse med utsläppen 1990, möjligt att nå med ytterligare någon åtgärd. För levande skogar finns fyra delmål, varav två anses kunna uppnås med dagens politik, och två är mycket svåra att nå. De senare gäller reservatsavsättningar i enlighet med riksdagens målsättning samt skydd för kulturmiljön. Det finns därför stor anledning att tro att ytterligare politiska beslut kommer att tas om reservat eller medelstilledningen för reservatsbildning. Alternativet är att revidera miljömålen, vilket troligtvis inte kommer att göras.

Miljömålet giftfri miljö innehåller tre delmål som anses svåra att nå och som kan komma att påverka vår bransch. Det handlar om kunskap om kemiska ämnens hälso- och miljöegenskaper, att alla kemiska varor ska vara försedda med hälso- och miljöinformation om farliga ämnen som ingår och att nya produkter så långt som möjligt ska vara fria från ett antal farliga ämnen. Dessa miljömål är viktiga ur våra medlemmars synpunkt och det är ett problem att de inte ser ut att kunna uppnås. Det fjärde delmålet är ingen övergödning. Problemet att nå detta miljömål beror på att återhämtningstiden i de naturliga systemen är mycket lång.

Miljöbalken är den viktigaste lagstiftningen och ska tillämpas på ”allt som gagnar en ekologisk, hållbar utveckling”. Ett problem är att miljöbalken är relativt ny lagstiftning och Naturvårdsverket har ambitionen att på olika områden pröva den genom att överklaga olika beslut

för att få en prövning i högre instans. Tidigare fanns ett konsensustänkande där man i miljöprövningen diskuterade fram lösningar som gav maximal miljöeffekt inom ekonomiska ramar som företagen kunde bära. Idag upplever företagen att detta synsätt är borta och att myndigheterna istället vill pröva hur långt man kan gå. Ett sådant synsätt ger en negativ signal för industriella investeringar och skapar en osäkerhet om vilka villkor man kan komma att möta i prövningsprocessen.

Miljöbalken bestämmer hur prövningen av ett tillståndsärende ska gå till och när prövning ska ske. Det har funnits två problem ur branschens synvinkel med miljöprövningen. Det första att processen har tagit för lång tid och det andra att även mindre kapacitetsökningar har kunnat leda till att hela tillståndet för en fabrik har omprövats. För att en investering ska genomföras som bygger bort en flaskhals måste det leda till ökad produktion. Annars kan man inte räkna hem investeringen. En omprövning av hela verksamheten kan innebära att "flaskhalsinvesteringen" inte blir av, vilket är negativt både för företaget och för miljön. Det senare då ny teknik oftast sänker utsläppen mer än kapacitetsökningen leder till. Kritiken mot miljöprövningen som sådan handlar om tidsåtgången, inte mot att verksamheten prövas. Tvärtom är prövningen ofta ett effektivt sätt att fastställa kraven för anläggningen, men maximalt bör prövningen ta högst ett år. Miljöbalkskommissionen, som har haft i uppgift att se över miljöbalken, tog till sig kritiken och har föreslagit förändringar som kortar tiden för prövning och att påbyggnadstillstånd ska kunna ges om miljöeffekterna inte är betydande.

Ett generellt problem branschen upplever när det gäller miljöpolitiken är en otydlighet och osäkerhet om vilket eller vilka styrmedel staten vill använda. Principen om ett styrmedel är inte så grundmurat, utan regeringen är beredd att lägga ekonomiska styrmedel ovanpå administrativa. En del regelverk bygger också på undantag som man inte vet om de är permanenta eller tillfälliga, exempelvis kvotplikten för elcertifikat eller vilken typ av elproduktion som ges rätt att sälja certifikat.

Frågor om utsläpp till luft och vatten var, som vi berörde inledningsvis, de stora frågorna under 80-talet. Två frågor som gällde överlevnad för branschen. Utsläppen har sedan dess minskat drastiskt och utgör inga stora problem generellt sett medan det fortfarande kan förekomma punktutsläpp som är för höga.

En viktig fråga för branschen är definitionen av avfall. Problemet med dagens definition är att den inte sätter någon gräns när ett avfall upphör att vara avfall och bli en råvara. Reglerna för avfallshantering har successivt skärpts och risken är att industrins avfall, som till största delen ingår i ett kretslopp, åläggs samma krav för hantering som osorterat hushållsavfall. En del av tanken inom branschen är att restprodukter som flis, spån, bark, returpapper och använda kemikalier återvinns i olika steg och för olika ändamål.

En annan miljöfråga, som dock talar till branschens fördel, är frågan om returfiber. Produkter av papper kan efter användning tas om hand för att antingen utgöra ny råvara, returfiber, eller som energiråvara. Använda produkter har ett högt värde som råvara varför system för insamling finns över stora delar av världen. I Sverige är idag insamlingsnivån 71 procent. Det finns mycket litet att göra för att höja den nivån generellt utan att miljöeffekterna ska bli negativa. Vissa sortiment, såsom kontorsavfall, går att samla in i högre grad än för närvarande. Kvoter för inblandning eller insamling har inget med miljöaspekter att göra utan är ett uttryck för en felaktig uppfattning att returfiber skulle vara mer miljövänlig än färsk fiber. Skogen är ett biomaterial och den enda kvantitativa begränsning som är motiverad kommer från hur mycket skog vi kan ta ut ur skogen med hänsyn till att inte förbruka skogskapitalet och till biologisk mångfald.

En diskussion har förts i flera av EUs länder om ett inblandningskrav av returfiber i olika pappersprodukter. Kravet motiveras felaktigt av miljöskäl och än så länge har inte EU-kommissionen nappat på förslagen. Bakom kravet ligger företag och länder vars pappersproduktion baseras på returfiber. Frågan är troligen inte död utan måste bevakas även framledes.

Inom EU pågår ett arbete med en kemikalielagstiftning (REACH). Förslagen i de första utkasterna är i huvudsak positiva och ligger i linje med det arbete som pågår i Sverige sedan lång tid tillbaka. Det gäller bland annat arbetet med att byta kemikalier i enlighet med substitutionsprincipen och kemikalieregistret som STFI hanterar. I det första utkastet fanns det oroväckande förslag om hur man skulle se på cellulosamassa och returfiber. I det förslag som gått igenom första läsningen undantas cellulosamassa från REACHs krav och returfiber behandlas som avfall, vilket i detta sammanhang är en fördel. Det krav som finns om information om kemiska substanser längs leverantörskedjan fungerar inte för returpapper då kedjan bryts i konsumentledet. När det gäller de färdiga produkterna kommer troligen pappersprodukter på

något sätt att beröras av kraven på registrering alternativt notifiering, vilket är ett lägre krav. Branschen är rädd för att detta ska leda till ökad byråkrati och administrativt merarbete.

6.1 Policy

Miljöfrågorna spänner över ett vitt fält och den viktigaste utgångspunkten ur svensk synvinkel är att den nationella miljöpolitiken inte får leda till klara nackdelar för investeringar i svensk produktion. Miljöpolitik som ger effekten att produktionen ökar i länder med lägre miljökrav är direkt skadlig ur miljösynpunkt. Den ökande globala konkurrensen innebär, om svensk produktion ska kunna konkurrera, att ambitionen att gå före inte längre är hållbar. Miljöprövning är nödvändig för att få acceptans för verksamheten, men processen får inte ta för lång tid. Det är en avvägning mellan industrins krav på kort planeringshorisont och samhällets krav på rättssäkerhet som måste göras. En viktig princip i miljöpolitiken måste vara att bara använda ett styrmedel, oavsett om det är en fastställd nivå för tillåtet utsläpp eller ett krav på utsläppsrättigheter. Staplande av olika styrmedel på varandra skapar osäkerhet och kan leda till att man inte uppnår avsedd effekt.

Miljöfrågorna berörs till stor del av beslut inom EU. Det gäller frågor om utsläpp till luft och vatten, energi, avfallshierarkier och insamlingsmål, med mera. För att påverka besluten måste ett opinionsarbete ske både nationellt och på EU-nivå inför nya beslut inom EU, men också ett nationellt arbete för att påverka hur besluten tagna på EU-nivå implementeras nationellt. Sverige har en förkärlek för att alltid implementera direktiv med råge, vilket riskerar leda till konkurrensnackdelar för investeringar i svensk produktion.

7. Transporter

Sverige ligger i norra Europa, vilket är en geografisk bestämning över vilken vi inte råder och inte heller kan göra något åt. Svensk skogsindustri exporterar ca 85 procent av pappersproduktionen, varför den är beroende av transporter över långa avstånd. Skogsindustrin är transportberoende i båda ändar med stora volymer, men med relativt låga förädlingsvärden per ton eller kubik räknat. Gör jämförelsen med en bil som väger ca 1,5 ton och har ett marknadsvärde på 250 000 kronor och ett ton papper med ett marknadsvärde på ca 10 000 kronor. Är det tonnage man betalar för så är betalningsförmågan betydligt lägre för våra produkter än för bilindustrin och är det volymen ökar skogsindustrins betalningsförmåga något.

Förutsättningarna för den fysiska råvaruförsörjningen från svenska skogar handlar mycket om bärighetsaspekter fram till industrins mottagningsplatser, vilket kan vara direkt på vedgården eller till terminaler för vidare transporter till industrin via järnväg. Import av råvara kommer ofta via hamnar. De färdiga produkterna transporteras till sina avsättningsmarknader via såväl järnväg, båt som lastbil. Exporten går till 70 procent med båt och 15 procent vardera på lastbil och järnväg. Av den totala exporten på båt utgör skogsindustrins andel 30 procent, av lastbilsandelen 34 procent och av järnvägen tillika 34 procent. Av inrikes transporter utgör skogsindustrins andel 35 procent av järnvägstrafiken och 25 procent av lastbilstransporterna. Sammantaget blir därmed skogsindustrin en av de största transportörerna inom landet.

Skogsindustrins stora beroende av transporter gör branschen känslig för politiska beslut som fördyrar eller försvårar transportflödet. Farbarheten är det första problemet som redan berörts inledningsvis. Det handlar om bärighet, som i första hand är en klimatfråga med de restriktioner som följer under tjällossningsperioden, och det handlar om den allmänna vägstandarden. Anslagen till vägunderhåll av olika slag måste ligga på en sådan nivå att varken råvaruförsörjning eller transport av färdiga produkter blir ett problem.

Ett bättre utbyggt europeiskt järnvägsnät är också en nödvändighet om järnvägen ska bli ett verkligt alternativ för långa transporter. Enligt vad vi erfarit finns det alltför många flaskhalsar för att det ska vara effektivt att frakta den färdiga produkten med järnväg. En problematik som ökat i och med att producenten ligger med alltmer av lagret på fabrik. Punktlighet, som är ett kundkrav, är omöjligt med dagens europeiska järnvägsnät. Det pågår en utveckling av logistiksystem och järnvägsvagnar för effektivare och billigare transporter med järnväg, men ytterligare steg måste tas på EU-nivå för att järnvägstransporter ska bli verkligt effektiva.

Det stora hotet och som skulle kunna utgöra en allvarlig kostnadsnackdel för svensk skogsindustri är om förslagen från Vägtrafikskatteutredningen "Skatt på väg" skulle genomföras. Redan idag uppgår, enligt vissa uppgifter, kostnadsnackdelen på grund av transportavstånd för tidningspapper till drygt 400 kronor per ton papper i jämförelse med bruk på kontinenten. Eftersom avkastningskravet på kapitalet är internationellt satt är det en marginal som i första hand måste hämtas hem genom högre effektivitet i svensk produktion, dvs. vår bemanning blir lägre.

Utredningen ”Skatt på väg” föreslår successiva höjningar av dieselskatten och från år 2008 en introduktion av en kilometerskatt. Den sammanlagda effekten av utredningens förslag fullt genomförda är ca 1,8 miljarder i ökade kostnader, varav två tredjedelar faller på kilometerskatten. I perspektivet av starkt exportberoende och långa avstånd till våra huvudmarknader är det en allvarlig kostnadsnackdel med konsekvenser för vår struktur och framtida investeringar. Det finns stor risk att skogsbruk i delar av Norrlands inland med långa transporter i praktiken skulle upphöra och att vi istället skulle få ökad import av skogsråvara. Innan denna typ av förslag genomförs måste de föregås av noggranna konsekvensanalyser för basindustrin och regionalpolitiken.

Vår principiella hållning till beskattning av transporter är att verka för likartade regler inom hela EU och att vårt geografiska läge snarare motiverar att vi ligger på en lägre nivå än går i spetsen inom detta miljöområde.

7.1 Policy

Skogsindustrin är beroende av en bra infrastruktur för snabba och kostnadseffektiva leveranser av råvaror och färdiga produkter. Väganslagen, främst för att höja bärigheten, är viktiga för att klara råvaruleveranserna till industrin. Standarden på vägar och järnväg är viktig för såväl leveranser till fabriken som utleveranser av färdiga produkter. Det finns stora behov på båda dessa områden. Vårt geografiska läge ger en kostnadsnackdel på mellan 5 och 10 procent per ton levererad produkt. Det gör att vi inte tål extra pålagor hur väl de än motiveras av miljöskäl. Reglerna bör vara likartade inom hela EU och nationellt bör vi implementera EU-direktiv på ett sätt som ger lägsta möjliga transportkostnad.

8. Vem beslutar vad?

Skogspolitiken är till sin huvuddel nationell och beslutas av riksdagen. Certifieringen av skogen ingår i ett globalt regelverk men det exakta regelverket på nationell nivå fastställs i diskussioner mellan näringen, fackliga organisationer och miljöorganisationer (Skogs- och Träfacket och Svenska Naturskyddsföreningen). Greenpeace deltog i processen, men drog sig ur innan undertecknandet. Indirekt kan skogsfrågor påverkas av EU-beslut inom miljöområdet, exv. REACH.

Energipolitiken beslutas till stor del nationellt, men till viss del av EU. Beslut som direkt påverkar energiområdet nationellt är EUs direktiv om minimiskatt motsvarande 0,5 öre/kWh som indirekt är en miljöavgift i syfte av minska utsläpp och energiförbrukning. Handeln med utsläppsrätter är ett EU-system tillämpat nationellt som har direkt påverkan på våra energipriser. Även utsläppsrätter är i grunden ett miljöbeslut som en del i att uppfylla EUs åtaganden i Kyoto-processen. Det finns också skattefrågor, som handlar om möjlighet till nedsättning av koldioxidskatt, som kan komma i konflikt med EUs konkurrensregler och därigenom påverkar energi och klimat.

Miljöområdet styrs relativt mycket av EU-regler (varav några redan nämnda ovan). Det finns bland annat ett vattendirektiv och under utarbetande ett direktiv om kemikalier, det s.k. RE-ACH. Den processen illustrerar att påverkan av de regler som så småningom ska gälla nationellt måste ske parallellt nationellt och på EU-nivå inför ett direktiv. När direktivet är antaget av EU är implementeringen av reglerna en nationell fråga.

Det transportpolitiska området berörs av de beslut på miljöområdet som tagits av EU. Det gäller främst handeln med utsläppsrätter. Såväl höjd dieselskatt som kilometerskatt kan anses ha bäring på åtgärder för att minska koldioxidutsläppen, men det finns inga direktiv som ska implementeras i svensk lagstiftning i form av just höjd dieselskatt och kilometerskatt. Den utredning som föreslagit detta har påverkats av lagstiftningsarbete som pågår ute i Europa, men är som sagt inte bundet av något åtagande i form av direktiv.

9. Vilka är de viktigaste opinionsbildarna och makthavarna?

Den formella beslutsvägen är klar såväl på nationell som på EU-nivå. Regering alternativt EU-kommissionen är initiativtagarna till beslut i form av lagar eller direktiv. På nationell nivå föregås nya lagar av utredningar och på EU-nivå kommer först fram ett förslag till direktiv. Eventuellt kan direktivet föregås av en så kallad vitbok, dvs. en faktasamling runt det aktuella området. En offentlig utredning resulterar, efter remissbehandling, oftast i en proposition från regeringen till riksdagen, medan direktivförslaget genomgår ett antal bearbetningar för att sedan formellt hanteras av EU-parlamentet och Ministerrådet. Svenska myndigheter och det svenska politiska systemet har stora möjligheter att påverka ett direktivförslag genom först arbetsgrupper som formulerar det första utkastet och sedan i processen när direktivförslaget ska antas av Ministerrådet där Sverige är representerat.

Det politiska systemet kan dels påverka ett direktiv genom sina representanter i EU-parlamentet, dels via den process som sker när direktivet ska implementeras i svensk lagstiftning. Målet för all opinionsbildning är att påverka de direkta beslutsfattarna, men alla beslut föregås av processer som leder till beslut. Det är dels de processer som beskrivits inom de olika politiska systemen, dels mer informella processer av betydelse för utformningen av förslag. Här kan det lika ofta handla om tjänstemän inom departement, myndigheter eller inom EU-kommissionen.

Utanför de med direkt påverkan antingen på politisk eller på tjänstemannanivå finns ett antal organisationer som har ambitioner att påverka olika beslut och för vilka media är ett viktigt verktyg i opinionsbildningen. Inom vår bransch är olika miljöorganisationer viktiga opinionsbildare. De viktigaste på nationell nivå är troligen Svenska Naturskyddsföreningen och Greenpeace. Dessa har ofta samtidigt starkt stöd i media och har lätt att få ut sitt budskap. Svenska Naturskyddsföreningen har också mycket goda kontakter med den socialdemokratiska regeringen.

Branschorganisationer är viktiga aktörer i opinionsbildningen. De har ett intresse av att påverka beslutsfattare i frågor som direkt berör deras medlemsföretag. Det kan vara beslut med stora ekonomiska konsekvenser för företagen. De avsätter därför betydande resurser för opinionsbildning.

Företrädare för de anställda har att verka antingen genom sina fackliga organisationer eller direkt via det politiska systemet. Pappers som organisation kan bedriva ett direkt opinionsbildande arbete mot beslutsfattare eller allmänhet, eller indirekt genom att påverka LO eller på Europainivå EMCEF (och därigenom indirekt EFS). Partsrelationer på nationell eller Europainivå är en annan väg att indirekt påverka frågor eller att lyfta frågor av intresse för de anställda.

10. Hur blir Pappers effektivare i opinionsbildningen?

10.1 Den politiska kartan

Pappers måste ha en öppenhet för att kunna påverka oavsett hur regeringen ser ut och ta i beaktande vilka krafter som avgör vilken väg det politiska systemet väljer. Idag har vi en socialdemokratisk regering, där regeringsunderlaget bygger på ett samarbete med miljöpartiet och vänstern. Efter valet 2006 finns det ett antal alternativa regeringsbildningar. Nya partier kan komma in i riksdagen och partier kan ramla ur. Det råder därför stor osäkerhet om vilka av de mindre partierna som kommer att vara representerade i riksdagen i framtiden. Vilket underlag eller koalition kommande regeringar bygger på är därför svårt att förutse. Huvudalternativen mellan socialistisk och borgerlig regering kommer att leva vidare. En gränsöverskridande koalitionsregering ser vi som mindre trolig.

Ett effektivt opinionsarbete kan därför inte bara utgå från hur vi ska påverka en socialdemokratisk regering eller socialdemokratiska riksdagsmän, utan måste vara en avvägning av vilka som måste påverkas för att få ett inflytande över politiken. En socialdemokratisk regering kommer troligen att bygga på ett regeringsunderlag av miljöpartister och vänstern, eller att de är i koalition. Med socialdemokraterna har vi strategisk allians byggd på gemensam ideologi, men för att vara effektiva i vår påverkan måste Pappers agera även mot andra partier. I vissa frågor ligger inte problemet i att övertyga socialdemokrater utan samarbetspartierna om nödvändigheten av vissa åtgärder. En strategi för påverkan måste därför också ta i beaktande hur Pappers ska agera mot regeringens samarbetspartier.

En borgerlig regering kan inte uteslutas och Pappers måste även ha en strategi för hur man försöker påverka partier i en borgerlig allians. En annan viktig aspekt i påverkansarbetet är att ta hänsyn till om det finns skillnader mellan regering och riksdag, främst givetvis mellan regeringsparti(-er) och deras riksdagsledamöter. Regeringen är samtidigt den naturliga parten i kortsiktiga, akuta frågor, medan riksdagen måste vara föremål för en mer långsiktig påverkan.

10.2 Hur ser en parlamentsledamot på lobbying?

Avgörande för att kunna påverka en svensk parlamentsledamot är den personliga kontakten. Ska vi kunna spela en roll måste vi ha identifierat frågan och formulerat vår egen ståndpunkt, dvs. vi bör ha med oss ett konkret förslag till förändring av ett utkast. Samma sak gäller också när den svenska riksdagen behandlar frågan.

Alla direktivförslag behandlas två gånger av EU-parlamentet (första och andra läsningen). Vid andra läsningen kan bara förslag till ändringar som fördes fram vid den första läsningen behandlas. Bevakningen av frågor måste därför ligga mycket tidigt i processen, annars är möjligheten till påverkan obefintlig.

I parlamentet finns ofta nationella samlingar, dvs. att svenska ledamöter över partigränserna har relativt lätt att samarbeta i frågor med stor betydelse för Sverige. Ska vi försöka påverka parlamentsledamöter kan man därför vända sig mot hela den svenska gruppen (när det gäller industripolitiska frågor med betydelse för skogsindustrin i Sverige). I frågor om sociala rättigheter är LO och EFS mer lämpade att driva frågorna.

Gemensamt agerande inom branschen uppskattas och är effektivt. Påverkan ska vara personlig och skriftligt material som inte dragits muntligt är bortkastat.

10.3 Erfarenheter av opinionsarbete

Nedan följer några organisationers erfarenheter av opinionsarbete och försök till påverkan av beslut. Det är ingen total genomgång eller utvärdering av dessa organisationers arbete inom detta område, utan ett antal synpunkter som vi funnit intressanta att lyfta fram.

10.3.1 Skogsindustrierna

Det europeiska opinionsarbetet är viktigt för Skogsindustrierna eftersom 80 procent av nationell lagstiftning har sitt ursprung i EU, och av 150 årliga förslag från kommissionen har 70 procent bäring på industrin. Skogsindustrierna har därför en person som arbetar ca två dagar i veckan i Bryssel, på CEPIs kontor (se nedan om CEPIs arbete). Arbetet med att påverka EU-processen kan delas in i tre delar; kommissionen, rådet och parlamentet. CEPI har en nyckelroll i arbetet gentemot kommissionen och som samordnare av aktiviteter riktade mot rådet och parlamentet. I arbetet för att påverka rådet intar den svenska representationen en viktig roll.

Mot kommissionen gäller det europeiska perspektivet och det går inte att komma med nationella frågor gentemot dem. Arbetet mot parlamentet har en nationell plattform där CEPI samordnar aktiviteter riktade mot de olika ländernas parlamentsledamöter. Dagordningen för europeiska frågorna sätts av kommissionen och det gäller för branschen att reagera på de förslag

och planer som presenteras. Varken CEPI eller Skogsindustrierna ser som sin uppgift att syssla med långsiktig opinionsbildning för ökad papperskonsumtion, men däremot att branschen är i linje med en uthållig utveckling.

På nationell nivå arbetar Skogsindustrierna ofta mot riksdagsutskott, dvs. med representanter för alla partier. De har också träffar med de olika riksdagspartierna och de organiseras i huvudsak utifrån sakområden. Något organiserat samarbete med miljöorganisationerna finns inte. Arbetet är i första hand kortsiktigt i meningen att påverka de näringspolitiska förutsättningarna utifrån idéer och förslag som diskuteras, eller att ändra villkor som anses vara en konkurrensnackdel för svensk massa- och pappersindustri.

Det långsiktiga arbetet handlar om imagen för branschen och insatserna mot skolan.

10.3.2 CEPI (Confederation of European Paper Industries)

CEPI har som uppdrag och det är att bevaka medlemmarnas intressen gentemot EU. De har ett stort antal frågor att bevaka och prioriteringarna hösten 2005 var REACH (kemikalieprogram), skogsfrågor, krav på produkter och klimatfrågorna efter 2012. För att kunna fullgöra sina uppgifter har CEPI byggt upp ett kontaktnät med ett antal experter inom EU-kommissionen, vilket gör att de tidigt får vetskap om förslag som kan komma att påverka branschen.

Deras erfarenhet är att om de vill påverka i någon fråga är det oerhört viktigt att komma in tidigt inom processen, dvs. innan några utkast till förslag är formulerade. CEPI ägnar därför mycket tid åt kontakter med dessa experter för att på personlig basis få kunskap om vad som är på gång och på så sätt också kunna ge CEPI:s medlemmars syn på dessa frågor.

CEPI har också byggt upp en kunskap om vilka inom EU-parlamentet som är viktiga i olika frågor, dvs. vilka är rapportörer i dessa frågor och andra viktiga ledamöter i frågor som är intressanta för CEPI. CEPI är däremot inte den bästa avsändaren alla gånger gentemot parlamentsledamöterna utan de har istället rollen av samordnare av aktiviteter från de nationella medlemsorganisationerna och företagen. Dessa arbetar med sina respektive länders ledamöter av EU-parlamentet. Det viktiga för CEPI är att budskapet är detsamma oavsett vilket land som för fram frågan.

CEPI har kontakter med vissa miljöorganisationer, men inget egentligt samarbete. Däremot genomförs diskussioner med WWF om energiproduktion från biomassa kontra återvinning av returfiber.

10.3.3 EMCEF (European Mine, Chemical and Energy Workers Federation)

EMCEF har kontakter med ett antal direktorat, såsom DG Employment och DG Enterprise. EMCEF som organisation deltar i konsultationer med föredragningar från båda sidor och ett exempel där EMCEF har varit mycket aktivt är REACH. När det gäller Europafacket EFS är de industripolitiska frågorna inget ämne för dem. Enligt EMCEFs intryck är EFS beredda att sälja frågor till de gröna för att få igenom förslag på det sociala området.

EMCEF har också en del kontakter med parlamentsledamöter, men inte det medvetna arbets-sätt som präglade CEPI. Även här har REACH varit den fråga EMCEF mest har arbetat med. I EU-parlamentet finns en facklig grupp som samordnar aktiviteter med EFS, men det gäller främst det sociala området.

EMCEF har också vissa kontakter med miljöorganisationer som WWF, men det är inget regelbundet och organisatoriskt samarbete.

10.3.4 Metall

En utgångspunkt för Metalls agerande är en korrekt omvärldsanalys, dvs. inom vilka ramar de som fackförbund har att verka. Globaliseringens återverkan på svensk arbetsmarknad och hur det påverkar klimatet för investeringar och trygghetssystemen är den övergripande ramen inom vilken Metall som fackförbund har att verka.

När det gäller att påverka politiska beslut bör man inte endast fokusera på de formella beslutstillfällena även om det är viktigt att veta av vem och var besluten faktiskt tas. Mer avgörande är att se de processer som leder fram till beslut som är viktiga för att påverka näringsklimatet i Sverige. För att kunna delta i dessa processer och påverka riktningen för hur de utvecklas måste man dels ha etablerade kontaktnät åt olika håll i samhället, med aktörer som har

inflytande över de beslut som till sist tas, dels vara proaktiv, dvs. själv vara beredd att ta initiativ. Det handlar om ett kontaktnät in i regeringskansliet och myndighetsvärlden, det handlar om kontaktnät inom näringslivet och med andra förbund. Byggande av kontaktnät är därför en viktig del i en påverkansprocess.

I många frågor har parterna gemensamma intressen och det är då en styrka att agera gemensamt i de processer som föregår beslut. För Metall är Industrikommittén en viktig plattform för gemensamt agerande och också ett gemensamt fackligt agerande inom kretsen för Facken inom industrin. Ett annat exempel på en framgångsrik process är den så kallade Bennet-Jonsson gruppens arbete. Den senare är ett exempel på ett inspel som fått politisk betydelse och där ett antal av förslagen blivit föremål för en politisk beredning och i flera fall är på väg att genomföras.

En annan viktig aspekt är att fånga upp frågorna vid rätt tillfälle och se när en fråga mognat, eller att förutsättningarna förändrats på ett sätt som gör det möjligt att på nytt ta tag i en fråga. I olika sammanhang är det också viktigt att inte överutnyttja sina kontaktnät utan prioritera de frågor man vill driva.

11. Slutsatser

Om förbundet vill påverka näringspolitiken finns det möjligheter. Pappers är ett lite förbund och måste samverka med andra krafter. När det gäller villkoren för produktion har vi oftast sammanfallande intressen med arbetsgivarsidan, men också med andra förbund som organiserar arbetare inom basindustrin. Facken inom industrin FI, men också LO, är viktiga att ha med sig i vissa frågor. Det gäller framför allt energifrågan, där enighet inom LO-ledet underlättar våra möjligheter att få till stånd en förändring av energipolitiken.

Pappers har hittills varit bra på att agera på frågor som kommit upp, dvs. reagerat på frågor som hettat till på den näringspolitiska agendan. Däremot har vi varit svaga på att fånga upp frågor på ett tidigt stadium och arbetat mer långsiktigt med dessa frågor. De stora näringspolitiska frågorna som behandlats i rapporten har varit en del i förbundets verksamhetsplanering,

men vi har inte på ett bra sätt länkat ihop det centrala med det lokala arbetet. De brister som funnits i det långsiktiga opinionsarbetet kan i första hand förklaras av otillräckliga resurser.

Vill förbundet mer aktivt verka för näringspolitiska förutsättningar som gynnar investeringar i Sverige så utgör rapportens ställningstagande i policyfrågor en grund för ett sådant agerande i framtiden. Därtill behövs en strategi för hur Pappers ska bli skickligare att påverka beslutsfattare, den allmänna opinionen och andra viktiga aktörer i olika frågor. Vi måste dels ta ställning till om vi vill påverka partier utanför socialdemokraterna, dels hur vi ska förhålla oss till miljöorganisationer. Vårt opinionsarbete blir effektivare om vi för en dialog med olika intressenter, visar på effekter av politiska förslag och för fram egna förslag utifrån vår horisont.

Vill vi påverka kommande beslut på EU-nivå är det nödvändigt att identifiera frågor på ett tidigt stadium, dvs. mer intensivt följa vad som sker på EU-nivå. Påverkan måste ske både mot nationella beslutsfattare som mot EU-parlamentariker. På EU-nivå kan EMCEF användas för att samordna de nationella förbundens agerande på nationell nivå och deras påverkan på EU-parlamentariker.

Förbundsstyrelsen föreslår kongressen att godkänna rapporten och anta den policy som redogjorts för under kapitlen 3-7. Förbundsstyrelsen föreslår kongressen att ge dem i uppdrag att diskutera och bestämma vilka resurser, avvägt mot ekonomi och andra prioriteringar, som bör läggas på näringspolitiska frågor. Utifrån detta lägga fast en strategi, byggd på analysen i rapporten för hur Pappers kan bli effektivare i påverkan av beslut.

Koncernstruktur i Sverige 2005**StoraEnso**(Finland)

Skutskär
Fors
Hammarby
Kvarnsveden
Grycksbo
Norrundet
Skoghall
Nymölla
Hyltebruk

Rottneros (Sverige)

Utansjö
Vallvik
Rockhammar
Rottneros

Duni (Sverige)

Skåpafors
Långed

Klippan (Sverige)

Klippan
Lessebo
Mölnadal

Mondipackaging (Sydafrika)

Väja
Örebro Pappersbruk

Övriga

Ställdalen (Ahlström, Finland)
Fiskeby (Graphic Packaging, USA)
Örebro Kartong (LaFarge, Frankrike)
Säfte (Peterson, Norge)
Inland (Knauf, Tyskland)
Svanskog (England)
Vaggeryd (SÅBI, Sverige)
Alstermo (Sverige)
Finess Hygien (Bambo, Danmark)
Långed (Stenqvist, Sverige)

SCA (Sverige)

Obbola
Munksund
Ortviken
Östrand
Lilla Edet
Jönköping

Billerud (Sverige)

Karlsborg
Skärblacka
Gruvön

Munksjö (Sverige)

Aspabruk
Billingsfors
Jönköping

Wermlands Paper (Sv)

Bäckhammar
Åmotfors

Smurfit – Kappa (Irland)

Piteå
Timsfors

Korsnäs (Kinnevek, Sverige)

Karskär
Frövifors

Djupafors (Cascade, Kanada)
Vargön Lignotech (Borregaard, Norge)
Eka Nobel (Akzo Nobel, Holland)
Fiberweb (BBA, England)
Alfredshem (Domsjö industrier, Sverige)
Oppboga (Sverige)
Skoghall CMC (Finland)
Figeholm (ABB, Sverige)
Swedish Tissue (LPC, England)
Emsfors (Sverige)

M-real (Finland)

Husum
Vifstavarv

Metsä-Tissue (Finland)

Mariestad
Pauliström
Nyboholm

Holmen (Sverige)

Iggesund
Strömsbruk
Hallstavik
Braviken
Vargön

Södra (Sverige)

Värö
Mönsterås
Mörrum

Arctic Paper (Sverige)

Åsensbruk
Munkedal